

Áaimo Ataárainé

Îtogo Abaramma Aáyaraiye

12 ¹Yawe Îtogo Abaramtaba téna, “Enamááqqa, ení wayukagara, enaponi wayukagara yuwéya kemó emmó arátenna mararaqá wao.

²Kemá emma mamá ení márúqqa anómma aurakeqqa emmá atimua uyakanune. Ení awíqqa mama anóni ona, abo emá yeráwápímmá atimuka inone.

³Náyumo atimuqó uyakainomma kemá atimu umayike, abo náyumo taiáimo umakaiyamma kemá taiáima umayikanune. Abo máte kayuka mamárábímmá ekáké kemá atimuqá umayikanune.”

⁴Abaramma tébéníqqa tenikara móra tiyapa (75) auqqa keena, Yawe Îtogo timamiteni-umá Abaramma Áráni maruqqa yuwéna witana Rotima Abaramte uraiye. ⁵Abaram wení áanáqqa Táraigara, wení ábákoni áanine,^a máten-otamo yemó aikumarakaraq abo Árániqo aikuyikara mayai wayukagaraq yiwiqmena Keinen mararaq marena uraiye. Abo yeráwáqá mareta Keinen koyarae.

⁶Mikánábímmá Keinen marabimma wayuka maawata, Abaramya mareta Keinen marabi wéqéta Tekem maruqqa anón tayaipi Móre aukapa koyarae. ⁷Yawe Îtogo Abaramka páquma weka téna, “Ení iyápórawaqa kemá ma-mará yimenune.” Miráitana, Abaramma Yawe Îtogoka yaare mika tarouraiye.

⁸Mikákémmá, Abaramma maréna Beter aabaumo utai aitibaqa uraiye. Aabaumo kuperaibaqa Beteriye, aabaumo utaibaqa Ááiyé. Mami kaya marukoni aukapimma wení yuwaiq-namma uraiye. Mika Abaramma Yawe Îtogoka yaare tarourena monoqá timakaraiye. ⁹Abaramma mikáké kómarena Négébé wiwiuraiye.

Abaramma Páqyakana Îtipi Maínenaq Kukaiye

¹⁰Mitupaa Keinen marabi koyaimmá aayawa maeuraiye, aayawagómá anónikeitaba, Abaramma maréna paaqyakanabi Ítípiq mainena kukaiye.

---

^a 12:5 Aran Abaramni abakowe.

¹¹Ítípiq wemá koyanekeena aanakomma Taraitaba tena, “Kemó aonaunama emá kateko ínimmá maane. ¹²Ítípiq wayukama emmó aoneta, yerawáqá miráitinoe, ‘mami nínimmá wenánáre.’ teta yeráwáqá kemmá tikameta emmá paa-ayuwaiya mainone. ¹³Kemá wení amanaqune tinata, abo kema enauyawataba iraqoniqu matiketa tiyuwaiya enáitaba maeno.”

¹⁴Aanibo Abaramma Ítípiqo witana, Ítípi wayuka wení aanaqa aonama aara-urane tirae. ¹⁵Abo miráitana, Peroní anókayuka wemmá aonama aara-urane téta Peromma timamituweta awiqmeta Peroní naaupá urae. ¹⁶Mamin-initaba Peroma Abaramma iraqoni keuyakena anaégáráq awai típítípiráóqá, mémeraóqa, purumakakáwáqá, pááqya ótirawaqa kémórórawakaraq, mayai wayuka, aaragáráq waagaraq amikaiye.

¹⁷Peroma Abaramni aanaqa mayai aitaba Yawe Ítogo tawi gari yuwaitana Perogara wení wayuka-annabi kukaiye. ¹⁸Miráitana Peroma Abaramma áyarena tiraiye, “Emá nóra umatikano? Nóraitawa emá íma enánáre teq timatimikano? ¹⁹Nóra-itawa emá wetaba ketímánáre tenara, ‘kemá awiqma ketínári urauno’? Abo íbeqa manna enánáqibo, awiqme kówao!” ²⁰Abo Peroma wení anó kayuka timayimitata yerawáqá Abaramma wakuyakawana wení aanakara máten otakaraq kemayena kouraiye.

Abaramya Roti Óqkaqokaq Urááye

13 ¹Abo Abaram maréna Ítípíke Négíbi utaiye, wenánákara mátetataqo wemó makai-kara, abo Roti wete utaiye. ²Abaram anón otanaqa aukaiye, wanitibi wakara, yaugara.

³Mi maruqa Négibikemma wemá maréna marutaba marutaba wéqéna Betel kaya (2) marukóni aukapi (Bétérikaraq Ái) emó-urái nakumorakaraq, yaaremo tarourai maruqaq. ⁴Abo mikáqá wemá Yawe Ítogoqa monoqá tiyakaraiye.

⁵Abo Roti Abaramtemo uréré-émaimma wegáráq, poiymma, wení nétuya yuwaiq-namma makaiye. ⁶Abo yenákámó mi-mórábímmó maiyoyamma íma marago kanaraq umayikaraiye, yenákátí kurubi wákáwáqá anó powata íma mimorabi mae-waniq uráye. ⁷Abo uniti áiqaimma Abaramte Rotini mayai wayukati aukapi páquraiye. Mi kánábímmá Kénánni wayukagaraq, Pérégít wayuka yeráwákáráq mi marabi máqe-urae.

⁸Abo Abaram Rotitaba tiráiyé, “Kerátámá morá-naemuye, kerátátí aukapikaraq, kerátátí mayai kayukabimma, keta uniti áiqaimma íma ténátae. ⁹Anó maranamma kerátáyábá paa-maiye. Miráipowaka kerátá ókaoka-óyúye. Emá ayáánepaq winaqá kemá ayáánurapaq wonune. Emó ayáánurapaqo winaqá, kemá ayáánepaq wonune.”

¹⁰Roti múte aonama Yótén máte aruma nonárári-uráitana abo aonaraiye. Yawe Ítogoni yoka (Ítén yomma) éna Ítípiq Naer arura itana

aonama Yówa aukapa-yukaiye. (Minna-íma Yawe Ítogoma Totomkaraq Komoraqa yikamma tawitawa urai-tupae.) ¹¹Abo Rotima wetábá mátemma Yotenni aruma auyatuwena abo maréna aabaumo utai ááyápáq uraiye. Mikáké kaya (2) naka kúyotoqo émáyámma yatáqma ókaoka-uraye. ¹²Abaram Kénánni marara maitana, abo Rotima aru marukarawa-koni aukapi Yóten arugomma Tótom waqoka mainena wení nétuya terinamma uraiye. ¹³Totom wayuka anómma Yawe Ítogoka tawi aaima ke-eta kumiq aaima uyakarae.

¹⁴Rotima ayuwéna Abarammo kégoimma, Yawe Ítogo Abaramtaba tiráiyé, “Múte auramma aonama áubáqá, anaáepaqa, aayánepaqa, aayánurapaqa, máte aukapaqa máánarakemma aonao. ¹⁵Mi-máte márámó emó aonanna kemá, ení iyápórawakaraq emá ákapaq aménúne. ¹⁶Kemá ení iyápó-anna mama taíbariq-ona maragoni káitora íyáta abo íma wayuka yorautinoe. ¹⁷Kómare-keewe maragoni ayátákaraq wení awaraqa kemó íbeqo emmó amunna marama aonao.”

¹⁸Miráitana Abaram wení netuya térínámma yawítímena maréna Mamrini anó owak yarawakoni waqoka Íbáróni mainena uraiye. Míkaq Yawe Ítogoka yaare tarouraiye.

Abaramma Rótimma Mamá Ayukaiye

14 ¹⁻⁹Mi-kánábímma tiyaakagaraq kaya (12) aukomma Kinirawakaraq yetí wayuka Ketoraomani aménápá maqe-urammanibo tiyaakagaraq kaumo (13) auqo keimma yeráwáqá Ketoraomama aaiqa uyakaneta-urae. Móra-tiyapa (5) kinirawaqa yetí áái-wayukate yagarotareta Títími arubi aikutae, (Mipimma karakébarai unokoni arubine). Tiyaakagaraq kayaté kayate aukomma (1) Ketoraomagaraq kinirawaqa kaumo (3) ano maruka kíníráwáté yagarotareta aaiqa-umá móra tiyapa kini-rawaqa kótárae, repaim kayuka Átíróti Kanaim-kene, Yutim kayuka Amkene, Imini kayuka Kíríatam arubikékáráq.

Orim kayuka Tiya aita marukake abo maréta yeráwáqá Eriparani kammáq-makoni awaba waqókáq áwátáq-urae. Mikákémó yemó yawékámma maréta tiyánepaq En-Mitiba yirae (mimaruqa íbeqa Katetire kete) abo yeráwáqá Áméréki kayukati máte-maragaraq abo mirauma Ámóri kayukamo Ayayona Tamaqo máqe-mamma yikama-táwitawa-urae.

Abo Tótómqo, Kómóraqo, Ámaqo, Yiboikaraq, Berati kinirawaqa yetí aiwayukate yakarotareta Títími arubi aaiqa yokauma yitauqa-yuqmeta yaurae, Érémqo, Koimiyo, Tinakaraq Éráti kinirawaqa aaiqa umáyikaneta, móra tiyapa (5) kinirawaqa kayaté-kayate (4) kinirawaqa umayikaneta.

Amurapema Tína waykatí kinie, Ariokima Éráti kayukati kinie, Ketoraoma Éréma kayukatí kinie, abo Titarima Kóimi kayukatí kinie,

Mami káyáté-káyáté (4) kíníráwáqá maréta-wurae móra-tiyapa (5) kinirawaqa aaiqa umayikaneta. Mi kíníráwáqá, Berae Tótom kayukatí kinie, Timepae Yíboi kayukati kinie, abo Berae Yowa kayukatí kinie. ¹⁰Títim arubimma ano kaaweq^b maikaraoko óriq uraitana abo minnamo Tótomkaraq Kómóra kinirawaqo kówata mátemma péqmareta anubata-owata, abo yaaima wayukarawaqa kaaweq maiqnobata metéqéta-ureta minnobaq pukae. ¹¹Kayaté-kayate (4) kinirawaqa Tótómkara Kómóra kayukatí máte-otakaraq, máte-awaqa maméta kourae. ¹²Yeráwáqá Rotimma Abaramni anówaiko-powata wení ótakaraq wemma awíkae Tótom máqe-emaitata.

¹³Móramo (1) peqmarena yiwaigomma, Íbaru naaqa Abaramma timamikaiye máte-naimo paqima. Mikánábímmá Abaram Mámri anó owaka yarawakoni waqoka máqe-uraiye (Mamri Amori nare). Mámri aunabakarata kayaqá (2) yikaraiye, Etikorogaraq Ana. Mami kaumo (3) watanonnama Abaramte yakarotáráe. ¹⁴Abo Abaramma wení anabaomma awíqma yetí anna-naka urae, mami-naimo keitena wemá kaumo ateretikaraq tiyaakagaraq eitiqa (318) aaiqa-iwayuka mátemma wení naupaqa páquramma yááyama aikutena, abo Téni waoka uréta yetí namuro kayaté-kayate (4) kinirawaqa wakae. ¹⁵Noka-nawataqa Abaramma wení aai wayuka yaika-umá-yíkárena yíkaminena-itata kayaté-kayate (4) kinirawakaraq yetí aai wayuka péráwana Abaramma waqmena mirauma Ópa tiyánepaq aukapaq Támátikati koyarae. ¹⁶Abaramma yauweqma máte notakaraq, Rotigaraq, wení ótakarate, aararaókáráq, yaimma wayukagaraq, yiwikaiye.

¹⁷Abarammo aaiqo-umámo Ketoraomakaraq wetémo yakarotará kinirawaqa kégotamatuwaimma, Tótomuke kinigo Abaramma Taba arubi yiréna aonaraiye (minna kinirawati aruwe).

¹⁸Miráitana Tárem kayukatí kinigo Metiterekimma aawakaraq wáénigaraq Abaramma mamá-ámíkaie. Métítérékima uyátámaqma Ítogni mono-naupaqa mayai-naare. ¹⁹Métítéréki Abaramma atimuqá-uyakena tiraiye, “Uyátámaqma Ítogo maragará wíyomo taroqurai Ítogo Abaramma iráqoni-uyakaniye. ²⁰Amuramu-uyákao uyátámaqma Ítograma noitababiyabo wemó aawaqna-ita abo aaiqo-umá ení namuro kótámakonna-aitaba.” Miráitana Abaramma máte-tatapikemma, móramora (1) máte-tiyaakabikemma Métítérékimma amikaiye.

²¹Tótomke kinigo Abaramtaba tiráie, “Wayukarawaqa ketime mátetataqa etábá mayao”.

²²Abaramma anonna-uraiye, “Kemá uyátámaqma Yawe Ítogoka ketí tiyaamma tikaq maraune, wíyokaraq maramó taroq-urai Ítogoka abo

^b 14:10kaaweq: kumayu káwéqá ammó awiqmakedamo atima óqtammo mammá-karapa kawere.

kemá araimma-tiyakaune, ²³Kemá íma-mórayataqa (1) ketábá mayánúne, íma móraqamma (1) keboqya tatagarare, kemá óta-naaqa aurakaune wemá timáti-kaiyaba. ²⁴Kemá kimmora ketí aaiq wayukamo nátúwá nawaka kanararé-ténúne. Abo náwamo ketémo uraiyamma Ánamo, Étikoragaraq Mamri paa yiyuwaiyata yeráwátí ótamma-máyátao.”

Îtogo Áatimá Abarámte Yarutaiye

15 ¹Aaiqa umá ánátatuwena Abaram yitana, Yawe Îtogo kainapaq wekáq páquma tiráiyé. “Íma ikatí-uwo kemá ení weyure abo ení amuyataqa anón-uramma aménúne.”

²Mirátitana Abaram téna, “Anómo uyátámamma Yawe Îtogo nóina emá timinónó kemá íma iyápó makaunabowana Éréyáti Tamatikatike ketí máte notamma kemó makaunna mayániye?” ³Abo Abaram téna, “Emá íma iyápó timikanabowana ketí mayái naako ótamma abowání-iniye.”

⁴Miráitana Yawe Îtogo Abaramtaba tiráiyé, “Minaaqa íma abowání inibo enarupiké ení iyápógo máte notama abowání iniye.” ⁵Yawe Îtogo Abaramma awiqmena máapa Abaramma yaubarena abo timámíkaiye, “Mute aabayápáq wiyokarawaqa aonama abo yorautuo, kanarará yorautínónópo.” Abo wemá timámíkaiye, “Ení iyápó-anna mirará-ínóe.”

⁶Abaram Yawe Îtogotaba araine-tiyákáitana, mináítábá Îtogo Abaramtaba arupúnare tiraiye.

⁷Yawe Îtogo ókaraq Abaramtaba tiráiyé, “Kemá Yawe Îtogomo Úúqo Kárítían-kayukabike mami márá áména abowání-ikaeteq awiqme-iraune.”

⁸Abo Abaram ítaráiyé, “Anommo uyátámáqma Yawe Îtogo, kemá mami márámó araimma abowáníqo-onunna, naara-umá itéqa-óné-onuno?”

⁹Yawe Îtogo anónná-uráiyé, “Nateqá purumakakaráq, mémekaraq, awai típítípikaráq mátemma kaummo (3) áúqó-uráiyamma mamé-iyó. Óqa máágará, paaya numa mamé-iyó.”

¹⁰Abaram mimátémmá maména wekaq-iráiyé, abo Abaramma máte kamma aukapike ataqma ókaoka-uráiyé. Numarátámá paa-yukaiye.

¹¹Abo akikíráókómá arabéna kúmókumo mami áráq wákátábá itana Abaram yikamma wárewara-uráiyé.

¹²Minnámo aabaumo kuqperaitana Abaram púkímma-waguráitana mikákékámmá anó kumayuyatako wemmá yawaq-uyakaraiye. ¹³Mikaq Yawe Îtogo Abaramka tiráiyé, “Ení iyápó-anna óq marabi namu-wayukara ínówe, mi-marabi kayukati kakobe maiyata kayaté-kayate antreti (400) auqa tai aaima-umáyikainowe. ¹⁴Miráíyaq kemá mi káyúkámó kákóberammo náyumo umáyikaiyamma meyámma ánná-yíménata abo mikákémmá ení iyápó-anna anó notakaraq mi márúqá yuwéta yawinowe. ¹⁵Abo emá (Abaramtaba téna) amurámuyatapi ayátágana matuwé emá púyínata abo utayákainowe. ¹⁶Kayaté-kayate

antareti (400) auqa yáwínata^c ení iyápó-annama yauwéqme Kéinan yinowe mina Amoraiti kayukati kumi-aaimmo yemo-uramma íma ari-uráiyé.”

¹⁷Minnámo aabaumo kupéráimma kumayuqá áuráitana Abaram aonaimma úmúpi iragó-tinibike irá-kamá yupayo-umáena kéqókéq wámmó Abarammo karama yáíka-umarái aukapi yáuraiye. ¹⁸Mitáo Yawe Ítogo Abaramte aamá tima-yarutuwena mirá-tiráiyé, “Kemá Ítípíke nokómmá maréna Ípáráiti anoo nokaq mami mára ení iyápó-anna yiménúne, ¹⁹Kéni anna-kayukae, Kénat anna-kayukae, Kátmon anna-kayukae, ²⁰Éti anna-kayukae, Périt anna-kayukae, Répa anna-kayukae, ²¹Ámóri anna-kayukae, Kéinan anna-kayukae, Kírígati anna-kayukagaraq Yébuti anna-kayukatí maramá kemá aménúne.”

Ágaya Ítímaeriyé

16 ¹Anyie-téna, Abaramma aanako Tárái íma iyápó aakama amewani-uráiyé. Miráitana Tárái wení mayai inaru Ítípíke aawiqa Aagama makaiye. ²Abo wemá Abaram-tabá téna, “Yawe Ítogo iyápómo akáímó anamoriq umatikaiye. Uréya ketí mayai inarukote waténana iyápó ákama tímíno.”

Abaram kanararé téna, Táráitaba tiráiyé. ³Abo Abaram Kéinan tiyááka (10) auqa umátúwaitana wení aanako Tárái Ítípíke wení mayai inaruma Aagama awíqma awaikomma amikaiye. ⁴Abaram Ágate wataitana, Ága amukarari uráiyé.

Minnámo Ágamo amukarariqo kéena wení ánákomma Taraimma aonama wemá mémápáq-yukaiye. ⁵Miráitana, Tarai Abaramtaba tiraiye, “Emá mami úqmá abowání inone, kemó mamirámó Ágamo umatikaimma kemá ketí mayai inaruma enayápi makaunana, abo íbêqa wemá aonaimma amukarariqo ikakemma aumamé-uyéna kemmá aonama wemá mémápá yuwaiye. Yawe Ítogo eqkáráq keqkaraq aukapi yainaniye.

⁶“Ení mayai inaruma enayáápi maiye,” Abaram tiráiyé. “Nóra-áaimmo auyanammo íténanamo kanaaraqo ína-áaimma umákaó.” Tarai tai áainuramma taroqumákáitana, Ága ayuwéna kouraiye.

⁷Yawe Ítogoní énitóré (30) Ágamma kaqmáápa poqnokóní waqókaq aonaraiye. Mi póqnómmá, Túwa wí-áákóní aukapaq waiye. ⁸Énitóreko téna, “Ágao, Tarainí mayai inarugo emá nákakena iréya, nákaráq kewono?”

“Kemá ketí kawaa inimma Táráinopake péqmare kégoune,” Ága anónná-uraiye.

⁹Mirá-titana, Yawe Ítogoní énitóreko wemmá timámíkaiye, “Yauwéqma Táráinopaq uréya abo wení aamá waraao.” ¹⁰Ókaraqa Yawe Ítogoní

^c 15:16 Kayaté-kayate anna-kayukamo paqiyapíke.

énítóreko tiráiyé, “Kemá ení iyápó-anna mama néturiq umáyíkáната íma wayuka yorautinoe.”

¹¹Yawe Ítogo ení iyápó-anna mama néturiq umáyíkáната íma wayuka yorautinoe. “Kemá ení iyápó-anna mama néturiq umáyíkáната íma wayuka yorautinoe.”
¹¹Yawe Ítogo ení iyápó-anna mama néturiq umáyíkáната íma wayuka yorautinoe. “Kemá ení iyápó-anna mama néturiq umáyíkáната íma wayuka yorautinoe.”
 emá íbêqa mannabowa emá inamaí akainone. Emá Ítímairiye-te^d áwíqa yamamiyo, mináaitaba Yawe Ítogo ení uqmamá itáyamena emmá áwáqnaiye. ¹²Wemá Ítímairi abáq iyáká umá maniye, wemá máteq kayuka aaiqa umáyikainata abo máqte kayuka wemmá aaiqa uyákainoe, wemá nékaq ataaramá wení arainibike maniye.

¹³“Yawe Ítograma Aaga Er Roi awíqa amikaiye, minná miráténa, emá Ítogo kemmá timóné, abo yabitikane,” Aгаа tiráiyé. “Kemá íbêqa puqkónáq-únapike páá-maune, kemó timónai Ítoggoma aónatuwaune.”
¹⁴Min áitábá, mi póqnókómmá Bíyá Ráqá Rói áwíqa keyae, Kátétikaraq Báréti marukoni aukapi íbêqa páá maiye.

¹⁵Miráitana, Aaga inámái Abaramma ákáyamikaiye, abo Abaramma Ítímairiye áwíqa miníyápógómmá yaamámikaiye. ¹⁶Abaram éftiqa tenigaraq móra tiyapakaraq móra (86) auqa keitana Aaga Ítímáirrimma ákáyamikaiye.

Aummó Karain Aimma Timá-yarutaiye

17 ¹Ánibo Abarammo náinia tenigaraq náinia (99) auqa kéitana Yawe Ítogo wekáq páquréna tiráiyé, “Kemá Ítogo Wenóqyae, máte-tataqó taroq-innapímmá kekáq amakakí-uréyá íráqó-maiyatapi máo. ²Kemá eté ketí aama-yarutuweka abo emá nétu iyápó-ánná aménúne.”

³Minnámo kéitena Abaramma óipake Ítogoka marabí awautaitana abo Ítogo tiráiyé, ⁴“Kemó-itaqá pórómati eté kemá umátuwaune. Emá nétuqya maruti yibowá máinone. ⁵Íma ókaraq Abaramue áwíqa yainowe, íbêqa ení augen áwíqa Abara-ámue. Kemá emmá nétuqya maruti yibowámó áurákáúná áitaba, ⁶kemá emmá maamá iyápó-anna néturiq uyákána mayáínóne, ení iyápó-annarawaqa anó maruqa áuráiyata abo kínirawaqa epíké páqinowe. ⁷Kemá ketí pórómati yabíyénana matúmatu-íníye, eté ení iyápó-annaraokaraq abo yetí iyápórawate, kemá ekáráq ení iyápó-annarawatí Íto mánune. ⁸Máte Kéinan marabimmo íbêqo namuq nákáq-umá mánná kemá aménúne. Mi mára egáráq ení iyápó-annatí mara ákáqpaq aukiniye, abo kemá yeráwátí Íto mánune.”

⁹Abo Abara-ámma ókaraq Ítogo timámíkaiye, “Emá aamó-tima-yarumakaunnamo timámunna waraó, ekáráq ení iyápó-anna mikáqo páquqteta wínómma miráoro. ¹⁰Maminná ketí yarumata-aíne eté abo ení iyápó-annamo, mamin aimmo-yarumatamma kэрáwáqá yabíyéro: Máte inamáí árákáráwáqá íbôwáqá-umáyikao. ¹¹Emá ení aukoni

^d 16:11 Ítímairiye awikoní áimma, minná “Ítogo itatimiye”.

kebo-áuwárátí káráma awaméká-maraó abo mami áwáméqá kerátátí áúkápimmo timá-yarúmakaulyane. ¹²Minnámo epikémmó máte inamáí árákáráwáqó páquqteta-yínómma ibôwáqá-umáyikao náwamo étiqa (8) kanamo-kéinna, náyumo ení náupaqo páquráiyammo, yaurákémmó ópaq nakake mayaniq-urénagaraq nayumo ímo epíkémmó páquráinae. ¹³Emá ibôwáqá-umáyikao nayumo ení náupaqo páquráinnakaraq, emó ení yaurakémmó meyaní-uránae. Ketí yarumatan-naiko eté awaméká matúmatu-íníye. ¹⁴Náwamo ibôwáqó ímo-uráinna waraowaqa timákáiyata ketí wayukabike kóino, wemá ketí yarumatan-aima arátuwaiye.”

¹⁵Ítogo ókaraq Abara-ámma timámíkaiye, “Íma emá ókaraq enánáqa Táraíye tiyó, íbêqa wenáwíqa Térae maniye. ¹⁶Kemá atimûqá-uyákánana abo wemá iyápo ákama amíníye. Kemá atimûqá uyákánana abo minná wemá anó-marukarawatí yinówa mániye, kínirawaqa wení iyápo-annaraopike páqinowe.”

¹⁷Abara-ámma marabí ótípake awaúténa wírake-ena abo we-áímmá tiráíye, “Kanaraq móra antareti (100) auqo-uráinna-nako iyápo máyání? Kanaráq Téra náinia teni (90) auqo-uráimma páá iyápo ákání?” ¹⁸Abo Abara-am Ítogomma itáraiye, “Táyánámmá-itáúnna emá ketí iyápo Ítímaerima amammá ámínó?”

¹⁹Mirátitana Ítogo téna, “Ímiye, Téra inamáí akama amíníye, abo emá Áítíkiye-te^e yamáminone. Kemá weté ketí yarumakaunna-aimma maamá-páqonune, mami yarumata-aimma ekáráq ení iyápo-annabi matúmatu keráwáté iniye. ²⁰Abo kemó Ítímaeritabamo itáúnama emmá itáyamenune. Kemá aráimma íráqóni uyákanune. Kemá táíbaq améqa abo kemá ókaraq táíbaq iyápo anna aménúne. Wení tiyákagaraq kaya (12) iyáporáwáqá móramora ááiti-anómma auráiyana abo kemá maamá anó maruqa áúrankanune. ²¹Abo ketí yarumata-aimma kemá Áítíkíte maamá páqonune, Térama mami kánárakémmá méyá áúkák iyápo ákamá amíníye.” ²²Minnámo Abara-ámtemo aamó timá-kánatatuwena Abara-ámma Ítogo áyukaiye.

²³Mitáoq-uramma Abara-am Ítímaerimma káwirena, abo mátemmo waamo wení náupaqo páquráiyamma, meyákakémmó meyaníq-uráikaraq, mátemmo waamo wení náupaqo maemma wemá ibôwáqá umáyikaraiye Ítogomo timámíteniq. ²⁴Abara-ámma náiniqa tenigaraq náiniqa (99) auqa-ke-ena ibôwáqá-uyákárae, ²⁵mikánáráqá wení ániko Ítímaeri tiyákagaraq kaummo (13) áúqá kéitana. ²⁶Maaka mimórá kánaráq ibôwáqá-umáyikarae. ²⁷Yáimma wayuka mátemma waamá ibôwáqá umáyikarae, Abara-ámni náupaqo páqura-nabiyo ópaqnakake meyaníq-uráimma weté ibôwáqá umáyíkárae.

^e 17:19 Áítíkiye áwíkoní ááimma, minná “wíráe”.

Kaumo Námúq Wayukae

18 ¹Yawe Ítogo anón owak tarawakoní ááikaq Mámari Abara-amka páqurai aine. Abara-am wení térinakoní oqta-ákák aanónaço-kamákenamo-íkaq maramáqe-uráiyē. ²Abara-ám múte aónaimma kaumo (3) káyúká áúbáq itó-umakurae, minnámo káyimonena wení térinamma yuwéna uyaténa koyimónarena, abo yeráwáká koma-marabí awáútaiye kayoné-áimma yirátiraiye.

³Abara-ám móra waikotaba (1) mirátiráiyē, “Ketí Anóko,^f kanaráq íráqóáimma-tirátima makáq ketí náoq máíyaq kemá tíwáqnaonó. Íma ení mayai-naqa kótāo. ⁴Nommá kemá maméq-yená abo emá áítāuqa tetekéya ma yágóní ááipi agāo. ⁵Kemá ááwáqa maméq-mátímenaraq keráwáqá namá aqkonná-umátuwerāq mikákémmá páá keráwátí amhá wínówe. Ketí naoqa yiráneteq kemá timurámu-maráune.” “Katekowé-íráqone,” yeráwáqá anónná-urae, “emó ónae-tinaiq uwo.”

⁶Abara-ám uyaténa térinaupaq uyápékurena Térámma timámíkaíyē, “Kabequmá kaumo (3) tápéqa^g páráwaqa yaqmáwaq paretiráwáqá agayaó.”

⁷Abo wemá Abara-ámma uyaténa nákaqo wení purumakakáráwáqó mápaq-uréna abo móra (1) íbèyamma áínóara purumakamma áúyakaíyē, kabeqitana Abara-ám wení mayai-naqa amitana wemá ikamma abo ááwáqa yokaaurae. ⁸Aqa ááwáqo yokaakeimma, Abara-ám ikaq nánánókáráq, auke nananokara abo purumakammo agama yokaaumátakaraq maména mamin ááwáqá máyímíkaíyē. Minááwáqó-kénámmá Abara-ám itoumá yagóní áipi yetí waqokqa maena-yiwe-uráiyē.

⁹“Nákaraq enánáqa Téra maiyo?” yeráwáqá wemmá ítárae.

“Térinaupaq maiye,” tiráiyē.

¹⁰Mami kaumo (3) namu-wayukabike móra-waigo (1) Abara-ámtaba téna, “Kemá yawémma mami-rá-kánáráq méyá-náúkák yénúne, abo enánáqa Téra iyápó mayaniye mi-kánáráqá.” Téra yinaepaq térinakoní otaaraq maena ítáraiye.

¹¹Mááka Abara-ámkaraq Téra áqa wayuka-ariqa aukuraye, abo Térāma araqná-urapowana imá iyápó ákáwani-uráiyē. ¹²Mirátitana Téra áúyánámá-kéitena wetábá wírā-uráiyē. “Máákakorata wayuka-ariq aukuraye íma iyápó ákawaniq-uraubo kemá íbèqa iyápó akánú?”

¹³Yawe Ítogo^h Abara-ámma ítaraiye, “Nóra-itanawá Téra wírā-kenawa téna kemá araimma iyápó akánú, íbèqo kemó araqnámo aukúnnapikemma? ¹⁴Kemá Yawe Ítogoma íma mórāyatako ummáýátikaniye. Kemá yawéqma enopaq timákáúnna kana méyá áúká yenana abo Térāma inamáí iyápó mayaniye.”

^f 18:3 Anókowe áwíqa minná Ítgotaba tiráiyē. ^g 18:6 20kg-miraramma. ^h 18:13 Mi kaumo (3) namu-wayukabikema, mora (1) mina Yawe Itogowe.

¹⁵Téra ikatíq-éna, “Íma wira-uraune téna,” kaqarí-tiráiye. Abo Yawe Ítogo téna, “Araimma emá wírá-uráne.”

Abara-ám Ítogotaba Tótóm Wayukayaba Yíwáqna-uwo Tiráiye

¹⁶Mi káúmó (3) námú wáyúkámó itóuma kóinekéta yeráwáqá márúte yuqmá Tótóm aónarae, abo Abara-ám apaq yiyuwáinéna maréna yeráwáté uráiye. ¹⁷Minnámo maréta kéwowana, Yawe Ítogo wenáúyánánóbáq tiráiye, “Kemá kanaráq Abara-ámma yawáq-uyakanu kemó nóratatariqo ónúna. ¹⁸Ímiye, nóínaitabiyabo Abara-ám anó imamukaraq marukarawatí yubiqá áráimma maniye, abo wetábáétéq máte marukarawakomma ma-márábímmá íraqoni umáyikanune. ¹⁹Kemá áqa wemmá tiyákátukaun-nabowana wemá wení iyápó-anna timáyiminata ketáá warainówe, yeráwáqá íraqon-aikaraq abo tágamayatari-oró. Miráiyana Yawe Ítogo Abara-ámmo wemó tiyákárimma aminiye.

²⁰Abo Yawe Ítogo Abara-ámma timámíkaie, “Kemá Tótómkaraq Kómórati anónibiqá yáqyiqkámma itaune, yetí kúmi-áiko anóni-umá táwítawa-iye. ²¹Miráipowaqa kemá kukéq aónanune áárimmo yetí táí áimmo taróqómma.

²²Mikákémmá kaya (2) námúnákárátá Tótóm aukapaq wuráye abo Yawe Ítogo Abara-ámte páá mikáq máqe-uraiye. ²³Abara-ám Yawe Ítgoní waqókáq yiréna ítáraiye, “Emá áárimma kateko wayukate táwí wayuka yíkamino? ²⁴Minnámo móra-tiyapaq tiyáka (50) kateko wayukamo máraiyamma, emá páá máte kayuka yíkame abo emá íyaq mami kátékó wáyúkátí áitaba yiwimmá kamayikaino? ²⁵Ímiye, kúmiq wayukamo yíkaminema emá íma kateko wayukagaraq yikaminone, kúmiq wayukate kateko wayuka íma mimmóráwái úqmá mayainowe. Emá íma mirárá-ínóne, kímmora (1) nááwamo mamárábí máte kayukamo yainánimma emá maane. Emá íraqón-áimma taróq-ínóne.”

²⁶Yawe Ítogo anónná-uráiye, “Yeráwátábáé-téq íma kemá yíkamonune.”

²⁷Abara-ámma yawuwéqma Yawe Ítogotaba tiráiye, “Kemá íbêqa Anókote aámá ténáq íma ikátí-une, kemá pátátáune, káítóra-uráúne. ²⁸Minnámo móra-tiyapaq (5) imó-maatabawte, kanaraq máte kayukate mami káyúká yíkamino?”

Yawe Ítogo anónná-uráiye, kemá aónánana kayaté-kayate tiyakagaraq móra-tiyapaq (45) wayukamo maiyaqa, kemá íma yíkamonune.

²⁹Móragaraq Abara-ám Yawe Ítogomma ítáraiye, “Abo kayatá-kayate tiyaka (40) wayukamo maiya emá náraq ínónó?” Yawe Ítogo téna, “Kayaté-kayate tiyaka (40) wayukayabaetéq íma kemá yíkamonune.”

³⁰Abara-ám téna, “Kanaráqibo, Anóko íma áyataba umátike tiyúwénaq ókaraq emmá ítáno, emá náraq-ínónó minnámo kaumo týáká (30)

kátékó wáyúkámó maraiyama?” Yawe Ítogo anónna-uráiyee, “Kemó aónánanamo kaumo tíyáká (30) wáyúkámó maiyaqa kemá íma óqa yíkamonune.”³¹ Abara-ám Yawe Ítoggomma ítárayee, “Kemá íma ikatí-éqa ókaraq aamáitanáq-únee, emá náraq umáyikainono minnámo kaya tíyáká (20) kátékó wáyúkámó mi márúpímmó maiyama?” Yawe Ítogo wemmá anónná-uráiyee, “Mami káyáa tíyáká (20) kátékó wáyúkátí áitabae-téq íma kemá yíkamonune.”³² Ókaraq Abara-ám Yawe Ítoggomma ítárayee, “Kanararé, Anókó íma ááyáqa-timiyó, tiyúwénaq paki mórákaraq ítáno. Náraq emá ínónó, tiyaka (10) wayuka-urammo mi márúpímmó maiya?” Yawe Ítogo anónná-uráiyee, “Páá tíyáka-urammo (10) kateko wayuka mi márúpímmá maiyamma kemá íma yíkamonune.”³³ Yawe Ítogo Abara-ámte aamo témáyámma kánatena, wemá mi márúqá kéyuwaimma Abara-ám yawéqma naópaq kóurayee.

Tótómkaraq Gómóraq Itoqo Mamáá Táwítawa Uráiyee.

19¹ Mi énáikáq kaya (2) énítorékóⁱ Tótóm kóyárayee. Rótima Tótóm marukomma uyáperai ákák maraqmáqe uráiyee. Minnámo kaya (2) énítoré-rátámó keyimonenama ítoumá yenákátópaqa uréna wemá marabi ótipake yenákárák awáutaye. ²Rótí téna, “Timuqá-matikáúnee ketí anókoratae. Ketí naaupá yekao. Kenáká títauqa tete-kékaq keté watáiyáq abo abéya máí nókápáq kenákátí amhá wiyoye.”

Kaya (2) énítoré kórátá téta, “Ímiye, kerátá makáq máte kayukamo kaikuyo marukaq wáéyúye.”

³Mirá-kéteyataba Rótí aqkonna-umá kítitaba yenáká maréta Rótite abo wení naaupaq koyárayee. Rótí yenákátí ááwáqa yoká-umá abo (íma itorái káná íma mai) paretí agamá yímítata naráe. ⁴Kaya (2) énítoré kórátá yú-waiyeta kéoyana máte wayanammá Tótómkemma, mapukárák wayúka ariqa Rótiní nammá yáútúraq-umákae. ⁵Mami káyúká Rótimma áyarae, “Nákaraq kaya (2) námú-nákárátá enópaqo yéyamma mááyo? Naaupake yiwíqma máápaq yukénata yenákáté ketáá aaraukáríq onnatáó.”

⁶Rótí yimónaibaq máápaq yáúbarena abo anaépake oqtá áúyakaiye. ⁷Rótí téna, “Ímiye, ketí wayukama, íma tai-áimma taroqoro.” ⁸Aónaro, kemá kaya (2) ínárú íma waté watayamma yíkáraune. Yukaiyaq kemá yimíqma máápaq márúte-tímíkanaq abo keráwáqá nówaitataqo tikáinna yeráwáté oro. Abo ketí namu náká íma moráyatariq umáyíkaró. Ketí naaupaq yiráyapowaqa yabíq-yikanune.”

⁹Abo yeráwáqá mirátirae, “Páábaq yááwao oqtarákémhá,” yeráwáqá téta. “Rótima íma maruq áinare. Abo íbêqa wemá ketáti kawáá máínénábiyo! Ketá yenáká kótámamqma emhá táwí-áaimma

ⁱ 19:1 Pimo tiraima kaya namu-nakarataya-bamo tiraima, mina mami kaya ayakara nakae (18:22).

uyákanunatae.” Mirákéteta innene-umá Rótimma abúbúqma maré-kéwéta oqtá yokiránéta-uræ.

¹⁰Mirámó-kéomma kaya (2) énítoré kórátá oqtaráké Rótimma yabitimá yauwéqma naupaq kéyuweta oqtá áuyatukaye. ¹¹Mi káyá (2) énítoré kórátá máte wayuka oqtaráqó mááqe-émámma maabukaráq wayuka ariqa maamá kumayuríq umáyíkáítata yeráwáqá íma oqta aónaræ.

¹²Kaya (2) énítoré kórátá Rótitaba téta, “Íyaq emá yaimma anna wayuka maapi Tótóm maqa yíkáranó, mirauma enairó-utama, ení ánimaqa enayámummaqa yaimma ení arainibíkémá?” Máraiya-moema yiwíqme mamipíké kóro. ¹³Kerátáa mami-márúqá maamá táwítawa-óyúye. Yawe Ítogo Tótóm kayukati ááyama ibiq-aimmo yaqyíkamma ítáimma anóni itana timátíkaitaka mami-márúqá maamá táwítawa-óyaka.

¹⁴Miráketeyataba, Róti maréna uréna wení ayamummatí aanabo-íyápóráóqá timáyímíkaiye. Róti téna, “Uyatéraq ma márúqá yúwaro, Yawe Ítogo áqa ma márúqá maamá táwítawa-ínékeiye!” Abo wení ayamummatí aanabo-íyápóráóqá ábê-aimma kétiye-téta yúyánápí tiræ.

¹⁵Íraqma-tágaimma, kaya (2) énítoré kórátá Rótimma yokage-umá timámena, “Uyaté enánákaraq enayámummaqa yiwíqme kówao, ímo-íteqoweqa keráwákárq Tótóm marukote aweké mayainówe.”

¹⁶Abo Rótimo mayámaramo kéimma, kaya (2) énítoré kórátá Rótimma ayákaqa yátoqma ánákokaraq, wení kaya (2) áyámummá yiwíqme yokege-umá Tótómke máápaq yáúbaraiye. Yawe Ítogo yeráwáqá áyáqa yímíkaiye. ¹⁷Minnámo kaya (2) énítoré kórátá yiwíqma máápaqo kéyiyuwena, móra (1) enitoreko téna, “Uyatéraq keráwátí túyaba kóro. Íma wáéqma aónaro, íma móra-aakapáqá mami árúbáqá agaro!”

¹⁸Abo Rótima anónna umá-téna, “Ímiye ketí anóko, timuqá-marakáúne. ¹⁹Emá íraqonni umátike abo emá anómma iraqon áimma ketí tááraqo yabítíkánna tiráténé. Abo kemá íma anubaqá uyónúne. Kemá mamin úmágó aapaq yátóráinaq puyónúne. ²⁰Képi keboqyá maruqa aónao, íma népáq-urane, tiyúwéna péqmare mi kébóqyá márúkáqá wono. Miraonana kekáq puiyataqa íma yíkae.”

²¹Móra (1) enitoreko Rótitaba téna, “Kateko-úráné, kemá enááraqa kanararé-tiyakaune. Emó ténná maruqa íma maamá-táwítawa onune. ²²Ánibo uyaté-péqmare kówao mi maruqa. Kemá íma móra-yatariq urána emá mi márúkáqá kówao.” (Rótimo peqmarenamo urai marukoni áwíqa Yowa)

²³Róti Yówa koyaitana áábáúmá utaráiye. ²⁴Miráitana Yawe Ítogo wíyôpake iragárq kawabába-oqtamma yúwaitana Tótómkaraq Kómóra kukaiye. ²⁵Yawe Ítogo máte maruqa agamá táwítawa-uráiyé, Yóten arukaraq wayukamo mi márúpímmó máékaraq, mátetataqo mi márábímmó waimma. ²⁶Miramo-kéimma Rótini ánáko anaepaq waéqma aónaimma, wemá maamá úgórá-ótákáq umákuraiye.

²⁷Mái nókápáqá Abara-am itóurena yauwéqma Yawe Ítogokaq watá-tirái marukaqa-uráiyé. ²⁸Abara-ám márúte aónaimma Tótómkaraq Kómóraqa, Yóten arubimma abo máte marama aónaraiye, abo irabíkéká-umá anó-kairaya umumma mi márábíkémá utaimma aónaraiye.

²⁹Abo Ítogomo mi árúmáqá táwítawa kéumatuwena Abara-ámma áuyánámá-ítáyamikaiye, ááka-itana Ítogo Tótómkaraq Kómóra maruqo táwítawa kéena Rótimma áwíqma máápaq ayuwáitana íma aweké mataiye.

Rótigaraq We-nayamummaqa

³⁰Róti wení kaya (2) ayamukorátáté Yówa maiyaba ikatíqéna yeráóqá anubaq mainena utaiye. Wegáráq wení kaya (2) ayamukote muríánnóbáqá máqe-urae. ³¹Mórataoqa (1) ananowáá aukotaba téna, “Ketiborátá anónuqma-kaiye, mamarabi aaimmá máte-marabaqa, kerátáté mainomma íma-wá-mae. ³²Kerátá táinomma ketibokaráta amiqma neginági uyákátuwekaq weté watéka iyápó mayáyúye.”

³³Mi nókámmá yibowámma táinomma yenáká ámítuweta, ananowá maréna weté watáiyé. Yibowá Róti wetemo waimma íma iteone-uráiyé.

³⁴Méyá mi énáíkáqa ananowá aukotaba téna, “Énai nokamma, kemá ketiboté wataune, kéqnamma íbê-nokamma kerátá táinomma amiqma neginági uyákátuwaya abo emá ure weté waténaka wekáké iyápó mayao.” ³⁵Mi nókámmá kéqnamma táinomma yibowámmá ámímma neginági uyákátuweta, áukonaqa maréna abowáte wataiye. Kéqnamma yibowámá nóraq-oyamma íma itéone-uráiyé.

³⁶Miráútuweta kaya (2) ánánókórátá yibowákáké yímukarariq-uráiyé. ³⁷Ananowámá inamáí ákáma abo Móáp awiqa ámikaye. Móáp kayukati yibowá íbêqa-maiye. ³⁸Áúkoma miráuma inamáí ákáma Péqámi awiqa yamámíkaiye, Ámónaiti kayukatí yibowá íbêqa maiye.

Abara-ámya Ábíméréki

20 ¹Abo Abara-ám Mámrikémma maréna Négébéq aukapaq koyaréna, Kátétikaraq Túr aukapi máqe-uráiyé. Páqya-kana Abara-ám Kéra kémaena ²abo mikáqá Abara-ámma wení ánáqa Térataba, wemá “Ketímánare,” tiráiyé. Abo Ápímérék Kéra wayukati Kíni-bowana, wení mayai wayuka timáyíkáitata Téramma koma áwíqmeta yewana Ápíméréki mayákáraiye.

³Miráowata, móra (1) nókámma Ítogo Ápímérékikaq kainapáqá páquma timámíkaiye, “Emá puyínóne, emó aaramó awiránna áitaba. Min ínimá waataké íníne.”

⁴Mirá-kétitaba, Ápímérékima Térani waqóká íma wuré-nabowana, mirá tiráiyé. “Ítogo emá kanaraq kekáráq yepímmó ummamó-ímo mai-kayuka yíkámínono? ⁵Abara-ám kekáráq timátimena, Térataba

ketímánare titanawaq, abo Térama timátimena Abara-ámtaba ketiyóbíye tiráiyó. Kemá táágama tuyanakake mamitátáqá taroquráunanibo kemá íma tai-áimma taroquráune.”

⁶Miráitana Ítogoma kainapáqá timámíkaiye. “Áraine, itéq-aoneq-uráune, emá táágama auyanakake mirá-uráne, miráitaq kemá íma emmá ayuwauna ketúrakakaqá táí áimma taroq-uráne. Mináitábá, kemá íma emmá ayuwauna wete watáne. ⁷Ánibo waa ánáqibo yauwéqma tiyákenana awaikókákq wíno. Wemá ketí óyáúqnare, nunamummá wemá tiyákaina páá mainone. Ánibo, emó ímo yauwéqma awaikókákqó timá-kemoema egáráq ení wayukagaraq puyínóe.”

⁸Óóqa máí nókápáqá Ápímérék wení anó-kayuka yáyama áikuyikarena Ítogo kainapáq máte-naimo timámimma timáyímíkaiye, wení anó-kayuka anómma ikatí-uráe. ⁹Abo Ápímérék Abara-ámma áyarena tiráiyé, “Emá nóraq ketámmá umátikárano? Kemá íma móra táí-áima taroq-uyákaraupo. Minnámma emá kekáráq ketí anó-maruqa anó tigaeta mamiráumá timénó. Emá íma taroqówai áimma taroq-umátikane.” ¹⁰Abo Ápímérékima Abara-ámma ítáraiye, “Nóra náitabawa emá mamiráamá-uránó?”

¹¹Abara-ámma anónná-uráiyé, “Kemá túyáánápí-téqa mami márúkákq wáyúká íma Ítgoní áqa áraimma ínópowata kemmá ketínákake títatuweta ketínaqa mayainóe tiráúne. ¹²Móra-aayapaqo-itannama árainuramma mami ínimmá ketímánare. Wemá ketibokákémímbo, íma ketinókakene. Miráitana ketí náqa wemá áúkaiye. ¹³Minnámo Ítogomo timátimenamo, enaboní márúqa yuwé kówáo titaqá kemá Térataba téqa, ‘Nánaukapaqo wóyúyamma emá ketábá keti-yóbíye tiyó,’ Emó ení íráqó-náimno mamiráuma tirátine-moema.”

¹⁴Abo Ápímérékima, tipitíparaq, purumakakáráq, mayai wayukama, aragáráq wagaraq Abara-ámma kámena abo wení ánáqa Téramma yauwéqma ámikaiye. ¹⁵Mirá-umátuwena Ápíméréki tiráiyé, “Máte maramo kemó yabiyúnna aónatuwe yuwé emó akáinnaraq nákaqo mánáetinaráq áyatuwe abo máo.”

¹⁶Térataba wemá téna, “Kemá téniqa antreti (100) ara tauma^j enayóbimma kámune. Kemó táí-áimmo emmó taróq-uyákáunaraqo ayumí ení wayukatí yúrakaka amúne. Epímmá íma aweke maiye.”

¹⁷Miráitana, Abara-ám Ítogokaqa nunamummá-titana, Ítogo Ápímérékigaraq wení ánákgaraq, wení mayai-inarurawaqa íráqónni umáyikaitata yauwéqma iyápó yíkarae. ¹⁸Ápímérékimo Abara-ámni ánáqo mátai-náitaba Ápímérékiní aara-iyápó Yawe Ítogo máte yíyáqa auyatukai.

Áitikimma Marákáraiye

21 ¹Yawe Ítogo wemá tiráiteniq-umá Téramma atimuqá-aména abo wemá Abara-ámno pórómátimo-uyákárainimma kíqna-uramma

^j 20:16 Miráuma wení umamá 11.5kg ara-tauwe.

taróquráiyé. ²Mi kánaráq-úrámá Yawe Ítogo Abara-ámmo pórómáti-uráimma, wemá anónuqma-áúráitana, Téra ámúkarariq-uréna inamáí ákama amíkaiyé. ³Téramo ákáyami iyapo Abara-ám Áítikiyé áwíqa yamámíkaiyé. ⁴Abo Áítikimo móra-tiyapakaraq kaumo (8) kánámó kéimma, Abara-ám Ítogomo timámíkaiteni-umá Áítikimma ubayammá-uyákáraiyé. ⁵Abara-ám ántárétiqa (100) auqa itana abo Áítiki wekáké páquraiyé.

⁶Téra tiraiyé, “Ítogo wirágara amurámu timiyé, abo máte-wayukamo iyápómo kemó akáúnnamo minná-itétama kete yeráwáqá wíra-inówe.” ⁷Aniyeténa Téra tiráiyé, “Íma-mórawaigo Abara-ámtaba téna kettaba min iyápó ákáyaminiyé tiraim-manibo, kemá íbêqa Abara-ám anónumma áúráipi iyápó ákáyamune.”

Ágakaraq Ítímaerima Timá-yíkáraiyé

⁸Áítiki anómma-auréna abo ááwáqa naraiyé. Mi kánaráqó Áítikimo naammo némaimma yuwéna ááwáqo kénaimma Abara-ám anó nawaqa agayákáraiyé. ⁹Téra aónáima weni mayai-íníkóni ánimma Ítímáeri Áítikimma wíra-uyákáraiyé. ¹⁰Miráitana Terá Kówánai-tena Abara-ámtaba tiráiyé, “Mi máyái ínkáráq weni ánimma wárenata kótao, íma Ítímáeri ení ótamma ketánikote yaináníyé.”

¹¹Minnámo Téramo ti-náikómma mamá anómma Abara-ámuni auyanakoma táwítawa-uráiyé, nói-náitababiyabo Ítímáerima wenáni-karaqiyé. ¹²Abo Ítogo Abara-ámtaba tiráiyé, “Íma emá umma-áúyánámmá itaó enánikotabakaraq ení mayai ínimmá. Nówai-naimmo Téramo tína itaó, nówai-náitababiyo Áítikikake kemó pórómáti-uyákáraunna emá iyápó-anna mayáínóne. ¹³Kemá Ítímáerimma nétuqya iyápó áménana yeráwáqá abo mamá anó maruqa-páqinowe, minna wema enánipowana.”

¹⁴Mái-nókápáqá aabéyanapimma Abara-ám yáimma awakaraq nonáná-yaqmá maténa Ágámma amikaiyé. Wemá Áganí aqnókák kauyakéna abo tiyákáitana weni ánikote kóurayé. Ága weni amma maréna abo amáyukara-umaena kaqmáqmaqa Bétíba waqokaq uráiyé.

¹⁵Ábo anabíké nomma ánátakitana, Ága ánikomma karanóbáq apaq ayuwéna ¹⁶abo wemá maré waqónáwátáq kéra-nékaka weni ánikomomáikake máena, wemá wetábá ááímá kétena, “Kemá íma kao-nanana puyíkæ.” Abo Ága mérami wáqónáwátáqó máqemaikakemma wemá ibiqá átama yakáiyé.

¹⁷Ítogo Ítímaerimo ibiqó-yaráimma ítaraiyé. Ítgoní enítóreko wíyôpake Ágámma áyarena abo wetábá tiráiyé, “Nóraq-uránó, Ága? Íma ikatíq-uwó, Ítogo enánikoní ibiqá ítátuwaiyé. ¹⁸Emá uréya enánimma awíqma enayáapi yoraó, kemá weni iyápó-anna mamá anó maruqa áúqyikanune.”

¹⁹Ítogo Áganí áuramma táagayakaitana abo wemá maiqnómma áónaraiye. Ágama nonánábí nommá yakéna maré-uréna ánikomma nommá ámíkaiye.

²⁰Ítogo Ítímáerima yabírákáraitana abo wemá anómma-aukaiye. Wemá kaqmá maqa maena abo aráábá-naqa aukaiye. ²¹Ítímaeri Páráni kaqmáq maqa maitana, wení anówa Ágama Ítípíke aaramá aabá uyamikaiye.

Kayoné Áaimma Timá-kayoné Urayé Mi Bétibaq

²²Mi-kánábímmá Ábrá-ámkaq aamá tínéna Abimereki iráiyé Píkórite, wení áái-q-wayukatí kawáámá. Ábíméréki téna “Ítogo mátetataqo taroq-innabímmá ete mániye. ²³Íbêqa Ítgoní áurakaqa emá ayáámma aikaq márénaqa kemá aónéqa minná emá íma kete, ketí iyápórawakaraq, ketí iyápó-annarawate táwí áaimma taroq-ónúne-tiyo. Emó namuq-náká-umá mánná marukaqó kemó emmó arátiraunna iraqo-náaimma mirará-umá kemmá tirátio.”

²⁴Abara-ám téna “Kemá tiyáámma tikaq-maráúne.”

²⁵Íbêqa Abara-ám Ábímérékimma kúruqa timákáraiye wemó móra noqmaiyo uqmakáimma Ábímérékini mayai-wáyúkáráwáqá yabíma abowáni-umatawana. ²⁶Abo Ábíméréki téna, “Náwamo miraimmá íma kemá aónaraune. Emá íma mitaoqa timátimenaq ítárauna íbêquramma-itaúne.”

²⁷Miráitana Abara-ámma tipítipi-garaq purumakamma maména Ábímérékimma ámíkaiye. Mikákémmá máákagorata móra-yiyaqa maakaye. ²⁸Abara-ám móra-tiyapakaraq kaya (7) ánáé típítípíráwáqá mamá-ókaq tipítipi-rawapike makáiyé. ²⁹Abo Ábíméréki Abara-ámma ítáraiye, “Nówai náaitabawa mami mórá-tiyápákáráq kaya (7) típítípíráwáqá emó mamá-ókaq yenamáraqa makáánó?”

³⁰Wemá anónna-uráiyé, “Mami mórá-tiyápákáráq kaya (7) típítípíráwáqá mayainónna áaraimma mi maíqnótábá keqtábá ukaíye-tínóne.”

³¹Mi-náaitaba mi-márúqá Bétibare áwíqa-yarae, nówaitababiyo kayanáká (2) móra-yiyaqo makááyakare.

³²Kaya (2) nákorátámó móra-yiyaqo marái-áimmó Bétibaqo kánataimma, Ábímérékigaraq Píkori wení áai-wayukatí anómma yawuqmeta Pírítáni marabaq uráiyé. ³³Abara-ám támárátiki yaama Bétíba uqmakéna abo mikáq wemá Yawe Ítogoka monoqá-tiyákáraiye, matuqmatuq Ítogokaq. ³⁴Abo Abara-ám áayátá kanama Pírítaini marabimma máqe-uráiyé.

Ítogo Abara-ámma Maqmá Aónaraiye

22 ¹Yaímma kana yátámakitana, Ítogo Abara-ámma maqmá aónaraiye. Ítogo “Abara-ámma” timámítana,

Abara-ám téna, “Maa-maúne” tiráiyē.

²Ítogo téna, “Enánimma kímora arupikémmó akaín iyápo awíqme Móréya aukapaq winaq, móra (1) anuma arátena enánimma ikámma agaamá ôba umátikao.”

³Maí nókáápáqá Abara-ám itó-uréna, ôbamo í-íráámá yaímma atáqma kebóqya otikoní ámúraq kémarena, wení kaya (2) máyái nákaráq ánikomma wemá yiwíkaiye. Yeráwáqá maréta Ítogo timáyímí marukaq urae. ⁴Kaya (2) wáágá yátámakitana, Abara-ám wonaeti márúqá aónama nékaq yukaiye. ⁵“Kaya (2) mayaí nákaráq maakáq pááqya otikaraq maero,” Abara-ám timáyíkaraiye. “Kerátá Ítogokaq mérapaq wuréka monoqá mó-tiyákátuweka yawuéqma keráwátópaq yéyúye.”

⁶Abara-ám agaamá ôba umákai iraama mamá Áitikimma kábakena, wemá iraa-áakaraq púmá mataíye. Abo maákama móraitéta uráye.

⁷Áitiki téna, “Ketibo?” titana.

“Owe ketáaniko?” Abara-ám anónná uráiyē.

Áitiki téna, “Iraa-áakaraq iraamáq maíbo, ániibo nákaráq áráa tipitipi agaamá ôbamo umákaima maiyo?”

⁸Abara-ám anónna uráiyē, “Ketáaniko, Ítogoma wenamáriq móra (1) áráa tipitipi ôbamo agaamá amímá timini-karatae.” Abo maakama móraitéta maréta kóuraye.

⁹Abo yenákámá Ítogomo timáyí kai marukaq uréta Abara-ám yáaré taróqumá iramaaá áakumá ámúra makaiye. Wemá Áitikimma ána ai-yayaka ataumá yaareraq iraa-ámúraq makaiye. ¹⁰Abo wemá ayáámma áarumma púmá maténa ánikomma ikamínéna uráiyē. ¹¹Abo wíyôpake Yawe Ítgoní énitóreko áayama téna, “Ábárá-ám! Ábárá-ám!”

Abara-am anónna uráiyē, “Ké-maúne” tiráiyē.

¹²“Íma min-iyápomá awekema amiyo, ánekuqma mórayatari-uwo (1),” tiráiyē. “Íbêqa kemá aónáúnama emá Ítgoní áaqa ikatiqé mináítábá emá íma enánimma kímora iyapo yáátorane.”

¹³Abara-ám waéqma aónama yúwáimma awai-típítípí karanóbaq ituwena wení kómuraq maitana aónaraiye. Wemá uréna koma tipitípi maména ánikoní márúqa mamá agaamá ôba ámikaiye. ¹⁴Abo Abara-ám mi márúqá “Yawe Ítogo timíní marure” tiráiyē. Íbe kanama “Yawe Ítgota timíní anuwe” tiráiyē.

¹⁵Abo Yawe Ítgoní énitóreko wíyôpake Abara-ámma yawweréna kayataoriq-umá (2) áayaraiye. ¹⁶“Kemá áaraimma akoqná aimma timamune, “Yawe Ítogo mirá téna tiye. “Emó kímora iyapo ímo yátóránna áitaba, ¹⁷Kemá áarai-nuramma anó amuramuqa eqkáráq ení iyápo-anna mamá taíbariq íníye abayáákáq wiyóká éta nonáwábaqa kekébára ínóe. Ení iyápo-anna namurotí márúqa yíkamma yabiyínóe. ¹⁸Emó ketáámo waaránna áitaba, ení iyápo annarake máte marabaqa maa márábímmá (amurámuq marainoe).”

¹⁹Ániye téna, Abara-ám wení mayái wayukate yauwéqma móraiteta maréta Bétíbaq kourae. Abara-ám Bétíbaq máqe uráiyé.

Naqaní Ánimare, Náqa Ábára-ámni Ábákowe

²⁰Yaímma kana yáwitana Abara-ámma timámí kaiye, “Mirkáma wekáráq iyápó anowae, enábáqa Náqakake wemá inamaíráwáqá yíkátukaiye. ²¹Útíma-ma áqnáekowe, Bútíma-ma ábákowe, Kémúeri (Árámuni abowae). ²²Kététi, Áyo, Bírítáti, Yítírábu-garaq Bétúeriye.” ²³Bétúeri Árébékani abowá aúraitana, Mirkáma mi eítíqa (8) inamaíráwáqá Abara-ámuni abako Náqakake yíkáráiyé. ²⁴Wení anaékaq (2) anaqa Reúmae, wegára inamaí yíkáráiyé. Yetí yíwíqa. Tápaé, Gáqámue, Táqátigaraq mákae.